

Vermeer (< 31 października 1632 w Delft - < 15 grudnia 1675 tamże)

*Ten niezwykły mistrz pędzla z Delft
namalował także himself
w trakcie szlifowania
sztuki malowania,
gra światła to jego dzieł nerw.*

(ebs)

Jan Vermeer van Delft - malarz holenderski, malował przede wszystkim sceny rodzajowe, wykorzystując mistrzowsko grę światła.

Urodził się przed 31 października 1632 w Delft jako Johannes Vermeer. Informacje biograficzne o malarzu są bardzo skąpe. Jego dziadkiem ze strony ojca był Jan Reyersz, krawiec. Ojciec Vermeera Reynier Jans urodził się w 1591, a w 1611 wyjechał do Antwerpii, by tam nauczyć się techniki wyrobu adamaszku. Cztery lata później poślubił Dignę Baltens, córkę Balthasara Gerritsa, zamieszanego w niezbyt legalne interesy. Wtedy też Reynier Jans do swojego imienia dodał nazwisko Vos (Lis), zmienione później na Vermeer. W 1631 roku wstąpił do cechu św. Łukasza jako handlarz dziełami sztuki. Był także właścicielem domu Mechelen przy Marktveld w Delft, gdzie prowadził karczmę.

W 1632 roku na świat przyszedł syn Digny Baltens i Reyniera Jansa, Johannes, ochrzczony 31 października. Dokładna data jego narodzin nie jest znana. Artysta miał także starszą o 12 lat siostrę, Gertruy Vermeer.

Można się domyślać, że pierwszy kontakt ze sztuką Johannes zawdzięcza ojcu, handlarzowi dziełami sztuki. Nie zachowały się żadne informacje na temat edukacji Vermeera, wiadomo jedynie, że w grudniu 1653 roku wstąpił do gildii św. Łukasza, skupiającej malarzy, rzemieślników i osoby wykonujące różne inne profesje. Był czterokrotnie wybierany członkiem jej zarządu. Aby wstąpić do gildii, musiał przedtem przez 6 lat terminować u kogoś ze znanych malarzy.

20 kwietnia 1653 Vermeer poślubił w Schipluy (dziś Schipluiden) Catharinę Bolnes (ok. 1631-1688), pomimo początkowego sprzeciwu jej matki. Za Vermeerem wstawił się malarz Leonaert Bramer, być może jeden z jego nauczycieli [1]. W grę wchodzić mogły zarówno finanse - rodzina Cathariny była dobrze sytuowana, podczas gdy Vermeerowie byli zadłużeni, jak i religia - Catharina była katoliczką, a Vermeer zapewne kalwinem (choć to nie jest pewne). Niewykluczone, że w związku ze ślubem Vermeer przeszedł na katolicyzm. Z tego okresu pochodzą dwa najwcześniejsze znane dziś obrazy Vermeera: "Chrystus w domu Marii i Marty" oraz "Toaleta Diany".

Początkowo Vermeerowie mieszkali w domu Mechelen, a w 1660 przeprowadzili się do Marii Thins, mieszkającej w Oude Langendijk w dzielnicy papistów. Zajmowali pokoje na dole domu, a pracownia artysty znajdowała się na górze. Do Marii Thins należały liczne obrazy, które Vermeer niejednokrotnie przedstawiał na swoich własnych dziełach (np. "Alegoria wiary z Chrystusem na krzyżu w tle").

Vermeer miał bardzo liczną rodzinę - jedenaścioro (a może nawet piętnaścioro) dzieci, z których kilkoro zmarło we wczesnym dzieciństwie. Aby wyżywić rodzinę, artysta oprócz malarstwa wykonywał także inne zawody. Niewykluczone, że prowadził oberżę ojca, a niemal pewne jest, że tak jak on, zajmował się handlem dziełami sztuki. Był także ich rzeczoznawcą. W 1672 roku został wraz z innymi malarzami (m.in. Hansem Jordaensem z Delft) powołany na biegłego i miał dokonać ekspertyzy obrazów, przypisywanych Michałowi Aniołowi, Tycjanowi i Rafaelowi. Stwierdził wówczas, że są one tandetnymi i złymi dziełami, a nie dziełami wielkich artystów.

Najprawdopodobniej Vermeer malował dla konkretnych odbiorców, a nie na wolny rynek. Jednym z takich mecenasów był Hendrick Van Buyten, piekarz, oraz Jacob Dissius, drukarz, który w 1682 roku posiadał 19 dzieł Vermeera.

W późnym okresie twórczości malarstwo Vermeera nieco się zmieniło i stało się bardziej wyczelowane, sztywne i mniej naturalne (np. "Dama stojąca przy szpinecie"). Niektórzy uważają wręcz te dzieła za przejaw schyłku wielkości malarza. Pod koniec życia kondycja finansowa Vermeera znacznie się pogorszyła i malarz popadł w długi. Sytuację dodatkowo utrudnił wybuch wojny francusko-holenderskiej w 1672, ponieważ na jej skutek zniszczone zostały posiadłości Marii Thins, z których czerpała one znaczne dochody. Począwszy od tego roku, malarz nie sprzedał już żadnego ze swoich obrazów.

Zgodnie z relacją żony Vermeera, cała sytuacja bardzo źle wpłynęła na jego zdrowie, popadł w straszną rozpacz i w fatalnej gorączce, w przeciągu dnia czy półtora, przestąpił od zdrowia do śmierci, zmarł w początkiem grudnia 1675. Został pochowany 15 grudnia w Delft w Oude Kerk.

<https://www.youtube.com/watch?v=DEior-0inxU>

Jego żona pozostała z licznymi długami i 8 małoletnich dzieci (a może nawet 10). Zmuszona była sprzedać bądź zastawić część dzieł męża, a 30 kwietnia 1676 roku zwróciła się do Wielkiej Rady miasta Delft z prośbą o przyznanie jej tzw. prawa cesji. W tym samym roku Antonie van Leeuwenhoek został wyznaczony kuratorem jej mienia. Catharina Bolnes zmarła 2 stycznia 1688.

Vermeer, wychowany w patrycjuszowskim środowisku Delft, nie był malarzem zbyt płodnym - pozostało po nim trzydzieści kilka obrazów, malował średnio dwa-trzy płótna rocznie. Tchną one jednak wielką poezją i doskonałością, poetycką wizją świata, a zarazem dysponują wyjątkowym mistrzostwem warsztatu. Spośród 34 obrazów, powszechnie mu przypisywanych, 21 jest sygnowanych. Nie wszystkie jednak podpisy są uznawane za prawdziwe. Tylko 3 są natomiast datowane ("Stręczycielka", "Astronom" i "Geograf"). Wątpliwości budzą obrazy: "Święta Prakседа", "Dziewczyna w czerwonym kapeluszu", "Młoda dziewczyna z fletem" i "Młoda kobieta siedząca przy wirginalach".

Częściowo zapomniany przez niemal dwa stulecia od swej śmierci, Vermeer został odkryty na nowo w drugiej połowie XIX wieku. Dziś przypisuje mu się niewiele ponad 30 obrazów i najprawdopodobniej jest to niemal cały jego dorobek artystyczny.

* * *

Colin Firth jako Vermeer i Scarlett Johansson jako Griet w filmie "Dziewczyna z perłą" w reż. Petera Webbera z 2003 roku:

https://www.youtube.com/watch?v=CfdVJnSqt_0

I - jako osoba o sporej dozie próżności - dołączam poniżej swoje podobizny à la Vermeer ;).